

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ІНТЕРЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ

У нових соціально-економічних умовах розвитку української держави відбувається деяке переосмислення традиційних поглядів на проблеми підготовки фахівців. Готовність випускника навчального закладу до творчого виконання своїх професійних функцій є істотною передумовою ефективності його подальшої діяльності, успішної та швидкої адаптації на робочому місці, професійного зростання. Тому удосконалення підготовки кадрів сьогодні розглядають як невід'ємну складову реформи системи освіти.

Слід зазначити, що важливим критерієм якості підготовки вчителів трудового і професійного навчання є глибина їх теоретичних знань і досконалість практичних вмінь та навичок з психолого-педагогічних дисциплін. Сьогодні необхідно змінювати застарілі підходи як до методичної підготовки вчителів, так і до психолого-педагогічної, але з одночасним збереженням фундаментальності цієї підготовки.

У наукових працях педагогів та психологів доведено, що підвищення інтересу до процесу засвоєння знань студентами досягається шляхом широкого впровадження методів активного навчання. Досліджуючи методи навчання, науковці П.Я.Гальперин, В.В.Давидов, Є.М.Кабанова-Меллер, В.В.Крутецький та інші [2, 4, 5, 6] визначили, що одні методи більше активізують сприйняття, другі – пам'ять і мислення, треті – творчі уявлення, четверті – трудові уміння та навички. Це зумовлює необхідність оптимального вибору та раціонального використання методів навчання залежно від дидактичної мети навчального завдання.

Дослідження сучасних вчених-педагогів [1, 7] доводять, що залучення студентів до активної пізнавальної діяльності здійснюється, як правило, викладачем, який повинен спрямовувати свої зусилля на включення якомога більшої кількості студентів до навчальної роботи, на те, щоб кожен з них знаходив у цій роботі привабливі сторони. Від того, наскільки вмilo, професійно працює педагог, залежить успіх формування у студентів пізнавальних інтересів.

Український педагогічний словник визначає інтерес як “форму прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності” [3].

На виникнення у студентів інтересу до навчальної діяльності впливає багато чинників. Розглянемо деякі з них – ті, що сприяють виникненню і розвитку інтересу до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу під час проведення занять на інженерно-технологічному факультеті вищого навчального закладу.

Досвід доводить, що при вивченні психолого-педагогічних дисциплін, а саме педагогіки, психології та історії педагогіки, спостерігається різне ставлення студентів до них. Як правило, на середніх курсах студенти позитивно ставляться до їх опанування. На наш погляд, певну роль відіграє у даному випадку те, що студенти другого і третього років навчання спілкуються із старшокурсниками, які вже працювали під час проходження педагогічної практики у школах та професійно-технічних училищах, проводили уроки і усвідомили, що знання, вміння та навички, набуті при вивченні цих дисциплін, обов'язково знадобляться у майбутній педагогічній діяльності.

Відомо, що під час організації навчального процесу важливими є практичні способи мотивації навчально-пізнавальної діяльності, які реалізуються через різноманітні специфічні і неспецифічні стимули. Наприклад, для студентів, що виявляють високий інтерес до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, пізнавальна діяльність має особисту значимість. Вона виступає засобом задоволення потреб в пізнанні даної предметної області. У цьому випадку головним чинником мотивації виступає саме особиста значимість.

У студентів, які менше виявляють зацікавленість даним напрямом, прагнення до творчого пошуку виникає у випадку, коли вони переконані в доцільності вивчення запропонованого навчального матеріалу. Тобто доцільність стає мотивом навчання. Тому саме на неї має бути спрямована діяльність викладача.

Одним з чинників, що впливає на виникнення у студентів інтересу до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу є розуміння ними необхідності і практичної спрямованості даних навчальних курсів. На жаль, деякі студенти на початку навчання не виявили зацікавленості до вивчення даних предметів. Тому, як показало дослідження, було доцільним дещо переорієнтувати мотиви їх навчання, зробивши наголос на тому, що набуті знання потрібні студентам не лише у майбутній педагогічній діяльності, а й подальшому житті: під час міжособистісного спілкування, при створенні “позитивного клімату”, налагодженні стосунків у майбутніх сім'ях тощо. Можна констатувати, що така аргументація необхідності вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу певним чином сприяла підвищенню інтересу студентів до навчання.

Варто також відмітити, що важливість практичних занять із зазначених вище дисциплін полягає не тільки у вивченні значної кількості теоретичного матеріалу та ознайомленні з досвідом практичної роботи педагогів, а й в організації активної розумової діяльності, опануванні студентами розумовими операціями, формуванні пізнавального інтересу. Останній слід формувати шляхом створення на заняттях проблемних ситуацій, використання творчих завдань та ін.

Підвищенню інтересу студентів до психолого-педагогічних дисциплін сприяють також нестандартні форми організації навчального процесу. Саме тому значна увага на заняттях приділяється розв'язанню педагогічних задач, за допомогою яких студентам пропонується знайти вихід з різних складних ситуацій, у які на практиці часто потрапляє кожен педагог. У рішенні таких завдань та їх обговоренні приймали участь майже всі студенти, навіть ті, які ніяк себе не проявили протягом навчального року. На думку студентів, така форма організації занять – з конкретними життєвими прикладами – була їм найбільш цікава.

Відомо, що однією з головних якостей творчої особистості є постійне прагнення до самоосвіти. Але іноді серед студентів існує думка, що займатися самостійною освітою недоречно. Студенти, працюючи на лекціях і на практичних заняттях, тільки виконують завдання викладача, але такі знання обмежуються рамками навчальних програм дисциплін і являються трафаретними. Означений підхід до вивчення навчального матеріалу сприяє звуженню кругозору, зниженню успішності та, як наслідок, малій ерудиції та низькому професіоналізму майбутніх фахівців.

Творча особистість вчитися й працювати за такою схемою не може, вона прагне вийти за рамки навчальних програм. Інтерес до нового виявляється як спонтанно, стихійно, так і за допомогою цілеспрямованого керівництва з боку викладачів вищого закладу освіти. При цьому роль педагога, який направляє і підтримує цей інтерес студента, дуже відповідальна і важлива.

Бесіди із студентами підтвердили, що більшість з них не систематично, рідко читають науково-популярну та спеціальну періодичну літературу, яка за своїм змістом та спрямованістю має виключну цінність, у якій публікуються останні досягнення науки відповідно обраної спеціальності. У той же час з питань навчання методам та прийомам опанування навчальними предметами, дисциплінами є багато різнопланових видань. Ознайомлення з ними та їх аналіз ми рекомендуємо студентам для самостійного навчання.

Одним з важливих елементів самоосвіти є самостійне глибоке і всебічне оволодіння навчальним матеріалом. Особистість, яка бажає розвиватися, повинна досягати цього своєю працею, наполегливістю, цілеспрямованістю, увагою й сумлінністю. Розвиток і освіта жодній людині не можуть бути передані без її особистої участі. Для самоосвіти з дисциплін психолого-педагогічного спрямування ми радимо працювати зі спеціальною періодичною літературою відповідного профілю, до якої, зокрема, належать журнали “Педагогіка і

психологія”, “Шлях освіти”, “Рідна школа”, “Народное образование” тощо. На наш погляд, ознайомлення студентів з такими джерелами повинно бути не епізодичним, а постійним.

При підготовці студентів до самостійного опанування навчальним матеріалом ми пропонували їм такі завдання:

- підготувати повідомлення, реферати з різних напрямів психолого-педагогічної науки;
- дослідити ефективність використання сучасних технологій навчання і виховання в умовах навчальних закладів різних типів;
- прогнозувати і аналізувати нестандартні ситуації, що можуть виникнути у роботі вчителя.

Як відомо, рівень підготовки студентів в групі не завжди однаковий, тому під час організації самостійної роботи ми пропонували студентам завдання різної ступені складності – репродуктивні, творчі, дослідницькі. Наприклад:

- відповісти на питання, що стосуються конкретної теми курсу (репродуктивне завдання);
- скласти структурно-логічну схему вивчення теми, параграфу, розділу (творче завдання);
- визначити та сформулювати проблемні ситуації для конкретної теми (дослідницьке завдання).

Необхідним компонентом самоосвіти є постійна інтелектуальна, творча, евристична діяльність студента, а у подальшому – фахівця, бо тільки вона спонукає людину активно й плідно займатися підвищенням свого освітнього рівня. Працюючи із студентами, ми відмітили, що деякі з них не можуть методично грамотно відповісти на поставлене запитання, висвітлити його сутність, а для майбутнього педагога це вкрай небажано. Тому на практичних заняттях ми намагаємося прищеплювати їм мовну культуру, акцентуючи увагу на тому, що мова є одним із засобів формування високоінтелектуальної особистості, національно свідомого громадянина України.

У результаті вивчення психолого-педагогічних дисциплін студенти поступово навчилися послідовно, системно давати необхідні пояснення або вести бесіду з будь-яких питань, вдосконалювали і закріплювали отримані речові навички. Контроль за грамотністю і загальною культурою мовлення студентів здійснював викладач.

Значний резерв підвищення інтересу студентів до навчання міститься, на наш погляд, у емоційному забарвленні заняття, особливо на етапі викладання нового матеріалу, оскільки без позитивних емоцій неможлива результативна робота з вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

При поясненні нової теми іноді ми використовували такий методичний прийом: проводили стислий історичний огляд розвитку певних питань. Це, на наш погляд, також підтримувало інтерес студентів до вивчення дисципліни, спонукало їх до саморозвитку.

Готовність студентів до самостійної роботи при вивченні дисциплін психолого-педагогічного циклу передбачає наявність в них певних чинників, а саме: обсягу знань, які можуть бути використані як первинні, початкові, базові для самостійного розвитку, освіти; мотивів, які спонукають їх до самовдосконалення, усвідомлення переконання необхідності оволодіння знаннями, вміннями і навичками з цього напрямку; переконання у важливості особистого постійного поновлення знань, підвищення свого наукового і культурного рівня; вмінь внутрішньої самоорганізації пізнавальної діяльності – обирання форм та планування самоосвіти, організації робочого місця, здійснення самоконтролю; навичок самостійного оволодіння знаннями і вміннями з використанням різних форм самоосвіти – робота з літературою, спостереження тощо.

Ми пропонували студентам готуватися до занять у кабінеті педагогіки, де органічно поєднуються інтер'єр, зручні робочі місця та різноманітна література. Правильна організація роботи у такому кабінеті сприяла тому, що студенти працювали більш продуктивно і менше втомлювалися. Вищезначене підтвердило думку психологів, які вважають, що у естетично

оформленому приміщенні значно підвищується інтерес студентів до роботи, бажання працювати.

Таким чином, залучення студентів до самостійної роботи, до вивчення наукової та методичної літератури, використання нетрадиційних форм і методів навчальної роботи забезпечують активність студентів на заняттях, підвищують інтерес до вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеева М.І. Мотиви навчання учнів. – К.: Радянська школа, 1974. – 113с.
2. Гальперин П.Я. Введение в психологию. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1976. – 150 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении (логико-психологические проблемы построения учебных предметов). – М.: Педагогика, 1972. – 424 с.
5. Кабанова-Меллер Е.Н. Формирования приемов умственной деятельности и умственное развитие учащихся. – М.: Просвещение, 1968. – 288 с.
6. Крутецкий В.А. Психология. – М.: Просвещение, 1986. – 336 с.
7. Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. – М.: Педагогика, 1988. – 208 с.

УДК 378. 14

Н.С. Бородіна

ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ-ФІЛОЛОГАМИ МОВЛЕННЄВОЗНАВЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Курс методики української мови складний та багатогранний. Він відіграє керівну роль у підготовці вчителя української мови і забезпечує не тільки теоретичну підготовку студентів, але й формує в них уміння і навички оперувати лінгводидактичним матеріалом, застосовувати теоретичні знання на практиці.

Проблемою професійної підготовки студентів-філологів займаються такі сучасні лінгводидакти, як Є.Барбіна, С.Караман, А.Паламар, В.Пасинок, К.Плиско, М.Пентилюк та ін. Останнім часом було видано чимало лексикографічних праць з української лінгводидактики [6, 3], мету яких автори вбачали в розкритті значення основних лінгводидактичних понять, що ними послуговується сучасна методика навчання української мови.

Зміна пріоритетів у навчанні рідної мови спричинила появу нових для методики викладання мови лінгводидактичних термінів: мовленнєвознавчих, текстознавчих, власне методичних тощо, як от: мовленнєва діяльність, мовна компетенція, мовленнєва компетенція, комунікативна компетенція тощо. Досвід викладання методики мови у ВНЗ показує, що засвоєння нової, особливо мовленнєвознавчої, термінології є важким для студентів. Про це свідчать наступні чинники:

- нерозуміння студентами сутності нових для методики лінгводидактичних понять (мовленнєва компетенція, аудіювання, мовленнєва особистість тощо);
- невміння не тільки правильно визначити поняття, позначене певним терміном, а й вибрати відповідне визначення з ряду запропонованих;
- нерозмежування понять, що позначаються подібними за звучанням термінами (мовна особистість і мовленнєва особистість, мовна компетенція і мовленнєва компетенція);
- відсутність умінь і навичок вільного оперування професійною лінгводидактичною термінологією в усному і писемному мовленні;
- неправильна вимова термінів і запис їх з орфографічними помилками.

Усе вищесказане доводить актуальність досліджуваної нами проблеми й обґрунтовує необхідність розробки методики, спрямованої на підвищення рівня засвоєння